

กลากระดับชาติในการสงเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

นางสาวรัชนิกร โชติชัยสดีชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2537

ISBN 974-583-834-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**NATIONAL MACHINERY FOR THE PROMOTION AND PROTECTION
OF HUMAN RIGHTS IN CRIMINAL JUSTICE PROCESS**

Miss Rutchaneekorn Chotchaisathit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of law

Graduate School

Chulalongkorn University

1994

ISBN 974-583-834-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กลไกระดับชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
โดย	นางสาวรัชนิกร โชติชัยสถิตย์
ภาควิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญธัญญาส
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์กุลพล พลวัน

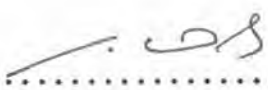
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรราชย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
 (ศาสตราจารย์วิท มันทากรณ์)

 อาจารย์ที่ปรึกษา
 (รองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญธัญญาส)

 อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
 (อาจารย์กุลพล พลวัน)

 กรรมการ
 (อาจารย์ทองใบ ทองเปาต์)

 กรรมการ
 (อาจารย์วรุตตม์ เสตสุวรรณ)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความร่วมมือจากหลายฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านอาจารย์กุลพล พลวัน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์วิระพงษ์ บุญธัญญาส อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเอกสารค้นคว้า ประสานงานติดต่อกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งการตรวจแก้ไข วิทยานิพนธ์มาโดยตลอดนับแต่เริ่มจัดทำจนสำเร็จบริบูรณ์ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์วิฑิต มันทากรณ์ ประธานกรรมการ ท่านอาจารย์ทองใบ ทองเปาด์ และท่านอาจารย์วรุฒตม์ เสตสุวรรณ ซึ่งกรุณารับเป็นกรรมการร่วมพิจารณาให้ความเห็นช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณภาพมากขึ้น

นอกจากนั้น ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะห้องสมุด คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองการสังคม กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ห้องสมุด ESCAP ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ตลอดจนเจ้าหน้าที่ประจำกองกรมการ รัฐบาล ที่ได้กรุณาอำนวยความสะดวกและให้ข้อมูลที่มีค่า มีประโยชน์ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ เป็นรูปเล่ม

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณมารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ได้ให้กำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้มาโดยตลอด

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีคุณค่าและประโยชน์ต่อฝ่ายต่าง ๆ ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตา แต่ มารดา ญาติ มิตร และคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ผู้เขียนด้วยความเคารพยิ่ง

ธัชเนียร รัชดิชัยสถิตย์

รชนีกร โชติชัยสถิตย์ : กลไกระดับชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนใน
กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (NATIONAL MACHINERY FOR THE PROMOTION AND
PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN CRIMINAL JUSTICE PROCESS) อ.ที่ปรึกษา
รศ.วีระพงษ์ บุญญาภาส, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : อ.กุลพล พลวัน, 396 หน้า.
ISBN 974-583-834-9

ประเทศไทยได้มีการรับรองสิทธิมนุษยชนมาเป็นเวลานานนับแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน
ได้มีการรับรองสิทธิมนุษยชนทางอาญาซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิของพลเมืองไว้ในกฎหมายหลายฉบับ เป็น
สิทธิที่คุ้มครองบุคคลที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ สิทธิของผู้ต้องหา จำเลยและ
ผู้ต้องขัง การคุ้มครองสิทธิดังกล่าวในปัจจุบันดำเนินการผ่านทางกลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ ได้แก่ กลไกของ
ศาล กลไกของฝ่ายนิติบัญญัติคือ คณะกรรมาธิการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน กลไกของฝ่ายบริหาร เช่น
คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ คณะกรรมการ ป.ป.ป. ตำรวจ อัยการ ราชทัณฑ์ ซึ่งการดำเนินการ
โดยผ่านกลไกดังกล่าวมีข้อจำกัดบางประการ เพราะมีขอบเขตจำกัด เฉพาะเท่าที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของ
เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ เป็นผลให้แต่ละองค์กรให้การคุ้มครองได้เฉพาะบางเรื่อง บางเรื่องที่ไม่อยู่ใน
อำนาจของฝ่ายใดหรือ เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดย เอกชนด้วยกัน เองก็จะมีไม่มีการแก้ไขเยียวยา

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกลไกระดับชาติที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยตรง
คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2535 ที่จะจัดตั้งกลไกระดับชาติขึ้น เช่นเดียวกับ
ต่างประเทศ เพื่อให้เป็นกลไกที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยตรง
และให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กลไกระดับชาติที่น่าจะมีความเหมาะสมกับประเทศไทยควรจะเป็นรูป
แบบ "คณะกรรมการ" ซึ่งเป็นองค์กรอิสระขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี กรรมการส่วนใหญ่จะมาจากฝ่าย
บริหารและให้องค์กรภาคเอกชนเข้าร่วม เป็นกรรมการด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนดังกล่าวจะ
มีอำนาจหน้าที่หลักในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติรวมทั้งมีอำนาจ
พิจารณาสอบสวน เรื่องราวร้องทุกข์ที่เกิดจากการละเมิด สิทธิมนุษยชนทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ
และเสนอแนะวิธีการเยียวยาแก้ไขโดยจะเป็นกลไกที่ไม่ซ้ำซ้อนกับกลไกของฝ่ายต่าง ๆ ที่มีอยู่ก่อนแล้ว
แต่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ภาควิชา นิติศาสตร์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2536

ลายมือชื่อนิติกร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C270508 : MAJOR LAW

KEY WORD: NATIONAL MACHINERY/ THE PROMOTION AND PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN CRIMINAL JUSTICE PROCESS

RUTCHANEEKORN CHOTCHASATHIT : NATIONAL MACHINERY FOR THE PROMOTION AND PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN CRIMINAL JUSTICE PROCESS.
THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. VIRAPHONG BOONYOBHAS, CO-ADVISOR : MR. KULLAPHOL PHOLLAWAN. 396 pp. ISBN 974-583-834-9

Thailand has for long recognized human rights since Sukhothai period until now. Human rights in criminal matter has been treated as part of civil rights and specified in many legislations. Protection of the rights of those who entering the criminal justice administrative system is aimed at the rights of the alleged person, the accused, and the detainee. At present, providing of the said protection is made through the already existed bodies namely : the court; the legislative branch; the executive branch. Of course, protection through the existing machineries like this can cover only certain categories of the rights due to inherent restriction of the scope of competence and function of particular authorities who render the protection. Likewise, those rights beyond the said scope or not fall within the authority of any sector are inaccessible to remedy.

So far there is no national institution for direct promotion and protection of human rights exists in Thailand. The Cabinet, therefore, passed its resolution on 10 September 1992 to set up a national institution exclusively responsible for the more effective promotion and protection of human rights similiary to those already existed in various countries. The national institution that suitable for Thailand should be "The Human Rights commission" which is an independent body directly responsible to the Prime Minister. The majority of its members will be the official from various executive bodies and representatives of NGOs. The Commision will entrusted with power and function to promote and protect human rights in accordance with the laws as well as to investigate and inquire to complaint lodged, domestically or internationally, against the violation of human rights including to make a recommendation as how to remedy the situation. The national institutíon will not be duplicate to but supporting the already existed machineries for the more effective works.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์

ปีการศึกษา.....2536

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
- ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง	1
- วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
- ขอบเขตของการศึกษา	7
- สมมติฐาน	8
- แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	8
- ระเบียบวิธีวิจัย	9
- ประชาชนที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 ที่มาของสิทธิมนุษยชนและแนวคิดในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	
- วิวัฒนาการของสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย	14
- สมัยสุโขทัย	14
- สมัยอยุธยา	17
- สมัยรัตนโกสินทร์	19
- ที่มาของสิทธิมนุษยชนสากล	38
- แนวคิดเรื่องการรับรองสิทธิมนุษยชน	38
- แนวความคิดเรื่องสิทธิธรรมชาติ	38
- แนวความคิดเรื่องกลไกในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	44

- การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยกลไกระดับระหว่างประเทศ	45
- กลไกในระบบของสหประชาชาติ	48
- กลไกในระบบอนุสัญญา	49
- กลไกในระบบภูมิภาค	51
- การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยกลไกภายในประเทศ	67
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน	73
- ออมบุคคลแมน	76
บทที่ 3 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญา	87
- สิทธิมนุษยชนทางอาญาตามสาส์นรับรองสิทธิต่าง ๆ	87
- การจับกุม คမ်းขัง การค้น การยึด และสิทธิของผู้ต้องหา	92
- การพิจารณาคดีในศาลและสิทธิของจำเลย	94
- การปฏิบัติต่อบุคคลและผู้ต้องขังและสิทธิของผู้ต้องโทษ	96
- สิทธิมนุษยชนตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ	104
- สิทธิของผู้ต้องหา	105
- สิทธิที่จะได้รับความเสมอภาคกันตามกฎหมาย	105
- สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์	106
- สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเรื่องการจับกุม คမ်းขัง ค้น และยึด	106
- สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อกล่าวหา	109
- สิทธิที่จะไม่ถูกสอบสวน ซ้ำหรือให้สัญญา	113
- สิทธิที่จะไม่ถูกจำกัดเสรีภาพโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร	115
- สิทธิในการมีทนาย	118
- สิทธิที่จะให้การและไม่ให้การ	124
- สิทธิในการมีสำม	126

- สิทธิในการติดต่อกับครอบครัว	126
- สิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว	127
- สิทธิของจำเลย	130
- สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์	130
- สิทธิในการมีทนายและพุดจากกับทนายสองต่อสอง	131
- สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้า เปิดเผย และรวดเร็วโดย ผู้พิพากษาที่มีความเป็นอิสระ	136
- สิทธิที่จะให้การและไม่ให้การ	143
- สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้ทนายหมายย้อนหลัง	146
- สิทธิในการมีสำม	148
- สิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว	148
- สิทธิของผู้ต้องโทษ	149
- สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยม	149
- สิทธิที่จะไม่ถูกจำกัดเสรีภาพโดยไม่มีเหตุผล	149
- สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีใหม่	150
- สิทธิที่จะไม่ต้องถูกลงโทษซ้ำในความคิดเดียวกัน	151
- สิทธิที่จะได้รับการปล่อยและพักการลงโทษ	152
- สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติต่ออย่างมีมนุษยธรรม	153
บทที่ 4 กลไกระดับชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาในต่างประเทศ	162
- รูปแบบของกลไกระดับชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา	164
- ออมبودสมแมน	165
- คณะกรรมการ	166

- ศาลอาญาระหว่างประเทศ	166
- หลักการในการจัดตั้งกลไกระดับชาติ	168
- อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ	168
- องค์ประกอบและหลักประกันความเป็นอิสระ	170
- วิธีดำเนินงาน	171
- หลักการที่เกี่ยวข้องกับสถานะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนกับอำนาจกึ่งตุลาการ	171
- กลไกระดับชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในต่างประเทศ	173
- กลุ่มประเทศที่จัดตั้งกลไกระดับชาติในรูปของ "ออมبودสแมน"	173
- ประเทศสวีเดน	175
- ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน	179
- ประเทศนิวซีแลนด์	182
- ประเทศอังกฤษ	188
- ประเทศฝรั่งเศส	191
- ประเทศออสเตรเลีย	195
- กลุ่มประเทศที่จัดตั้งกลไกระดับชาติในรูปของ "คณะกรรมการ"	196
- ประเทศญี่ปุ่น	196
- ประเทศฟิลิปปินส์	205
- ประเทศเม็กซิโก	207
- ประเทศสหรัฐอเมริกา	215
- ประเทศฝรั่งเศส	216
- ระบบศาลของต่างประเทศ	217
- วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบของกลไกระดับชาติ	222

บทที่ 5	กลไกระดับชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาใน	
	ประเทศไทย	232
	- องค์กรที่ดำเนินงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญา	
	ของประเทศไทยในปัจจุบัน	233
	- องค์กรภาครัฐ	233
	- องค์กรฝ่ายตุลาการ	233
	- องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ	242
	- องค์กรฝ่ายบริหาร	246
	- คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์	246
	- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติ	
	มิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.)	249
	- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน	255
	- ตำรวจ	257
	- อัยการ	266
	- ราชทัณฑ์	278
	- สถาบันทหาร	288
	- องค์กรภาคเอกชน	296
	- กลไกระดับชาติที่จะจัดตั้งขึ้นในประเทศไทย	304
	- กลไกในรูปแบบของ "คณะกรรมการ"	311
	- กลไกในรูปแบบของ "ผู้ตรวจการรัฐสภา"	317
	- กลไกผสมระหว่างคณะกรรมการและผู้ตรวจการรัฐสภา ..	320
	- กลไกอิสระ	321
บทที่ 6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	325
	เอกสารอ้างอิง	335
	ภาคผนวก	341
	ประวัติผู้เขียน	396